

דף פרפראות חיי שרה

לעילוי נשמת: פיליפ בן עזיזה פולט ז"ל ו אסתר בת חביבה ע"ה

להצלחת: יעקב בן אורה הי"ו - אושרית בת חנה תחי' ו יחזקאל דוד בן נעמי הי"ו - מוריה חנה בת מזל תחי'

מיכאל מאיר בן סמדר הי"ו - יעל חנה בת זהבית תחי' לזוג הגון: דוד בן אורה נ"י

"ויהיו חיי שרה מאה שנה וכו'" (כ"ג - א')

כולם שווין לטובה. (רש"י) בת ק' כבת כ'. (רש"י) לכאורה, איך אפשר לומר כולם שווים לטובה, בו בזמן שבמשך תשעים שנה היתה עקרה ונלקחה לבית פרעה ולבית אבימלך וסבלה צרות וביזיונות? והביאור, כתוב בגמרא (ברכות נ"ד.), חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, אדם צריך להגיע למדרגה שיברך דיין האמת באותה שמחה כמו הטוב והמטיב. וזו כמובן דרגה גבוהה מאוד, שלרוב האנשים אין השגה בדרגה כזו. אך שרה אמנו, כמובן, לימדה את עצמה והיתה שם, ולכן כל מה שבא עליה, גם כשנולד יצחק, וגם כשהוא עדיין לא נולד, הכל היה טוב, וממש באותה שמחה קבלה את העקריות שלה כמו בשעת לידתו של יצחק. רומזי רמזים אמרו רמז בזה, "מזמור לתודה" נכתב בפרק ק' בתהילים, ואילו המזמור "יענך ה' ביום צרה" נאמר בפרק כ' בתהילים. אצל שרה אמנו כתוב שהיתה בת ק' כבת כ'. והכוונה שהודתה ביום צרה שהוא מזמור כ' כמו מזמור לתודה שהוא מזמור ק' שבתהילים.

"ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה" (כ"ג - א')

כולם שווין לטובה. (רש"י) הקשה ה"אלשיך" הקדוש, מדוע שרה לא זכתה לחיות מאה שבעים וחמש שנה כמניין שנותיו של אברהם, הרי גם היא היתה צדקת כמוהו (וכפי שפירש רש"י (בראשית כ"א - י"ב) עה"פ "כל אשר תאמר לך שרה שמע בקלה" - בקול רוח"ק שבה, למדנו שהיה אברהם טפל לשרה בנביאות)? ותירץ עפ"י דברי המדרש (בראשית רבה ל' - ח') "ר' חנינא ור' יוחנן תרוויהון אמרין בן ארבעים ושמונה שנה הכיר אברהם את בוראו", ושנינו בגמרא (יבמות מ"ח): "רבי יוסי אומר גר שנתגייר כקטן שנולד דמי", נמצא שאם תנכה מספר ארבעים ושמונה שנה שבהם אברהם לא הכיר עדיין את בוראו ממאה שבעים וחמש שנות חייו, יוצא המספר מאה עשרים ושבע שנה כמניין שנותיה של שרה. אך חשבון זה מתאים רק בתנאי שכל שנות חיי שרה היו כולם בשלימות הראויה, אבל אם גם היא הכירה את בוראה מאוחר יותר כפי שהיה אצל אברהם, נמצא חוסר שוויון של שנות חיי אברהם ושרה, ולכן ציין רש"י בהדגשה 'כלן שוין לטובה', שבאמת כל חיי שרה היו שווים לטובה, ומכאן ששניהם הכירו את בוראם במספר שנים זהה - מאה עשרים ושבע שנים.

"ותמת שרה בקרית ארבע היא חברון בארץ כנען ויבוא אברהם לספוד לשרה ולבכותה" (כ"ג - ב')

"ולבכותה - כ"ף קטנה, שלא בכה אלא מעט". (בעל הטורים) בספר "כסף נבחר" הקשה, מדוע בכה רק מעט על אישה צדקת כ'שרה'. ועוד (וכן הקשו שאר המפרשים), הרי כתוב בגמרא (מועד קטן כ"ז): "שלשה ימים לבכי ושבעה להספד", נמצא שבתחילה יש בכי ולאחמ"כ הספד, ואם כן היה צריך לכתוב 'ויבוא אברהם לבכות לשרה ולסופדה'? ותירץ, מקום העקידה היה רחוק מבאר שבע מהלך ג' ימים כדכתיב (בראשית כ"ב - ד') 'ביום השלישי וישא אברהם את עיניו וירא את המקום מרחוק', ואם כן בחזרתו גם כן היה צריך להתעכב שלושה ימים, והרי דרשו חז"ל (שם) 'ג' ימים ראשונים לבכי, וכשחזר כבר חלפו ימי הבכי של שרה, לכן הכ"ף של 'ולבכותה' היא כ"ף קטנה משום שלא היה יכול לבכות עליה רק שעות אחדות מיום השלישי, אבל על ההספד היו לו כל הז' ימים, לכן כתיב 'לספוד' בתחילה, משום דעיקר ביאתו היה על ההספד.

"לספוד לשרה ולבכותה" (כ"ג - ב')

לא כתוב מה היה ההספד. רבי חיים שמואלביץ היה אומר, שההספד טמון במילים "שני חיי שרה", רש"י אומר כולם שווים לטובה. על כמה אנשים אפשר לומר שכולם שווים לטובה? וזה ההספד הגדול ביותר שאפשר לומר. ויש אומרים מה היה ההספד, "ויקם אברהם מעל פני מתו". דהיינו, כל התקומה וההתעלות שהיה לי, וכל מה שהצלחתי בעבודתי, זה הכל היה מעל פני מתו - בזכותה.

"ויבוא אברהם" (כ"ג - ב')

מדוע לא בא יצחק להספיד את שרה? אומר ה"פרדס יוסף", מובא בילקוט שמעוני (רמז תשעו), כשמשה רבנו נפטר "זקנים שבאותו דור אמרו: פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה או לאותה בושה או לאותה כלימה".

יש להבין מדוע אמרו זאת רק הזקנים ולא הצעירים. כי אמנם גם הצעירים ראו את ההבדל בין פניו של משה לפניו של יהושע, אך אמרו מי יודע? אולי כשמשה רבנו היה בגילו של יהושע כיום, גם הוא היה נראה כך, וכשיגיע יהושע לגיל שמשה רבנו נפטר, גם פניו יראו כפני חמה. אבל הזקנים שהכירו את משה רבנו כשהיה צעיר - בגילו של יהושע כיום, ידעו שכבר אז היו פניו כפני חמה, לכן הם אלו שאמרו "אוי לאותה בושה או לאותה כלימה".

מעשה נבין, מה כבר יכול יצחק להספיד את שרה, הלא כשהוא נולד היא היתה בת תשעים, וא"כ זה שהיא היתה צדיקה גדולה, אין בכך חידוש גדול, כל אחד בגילה יכול להיות צדיק, ויתכן שבגיל צעיר לא היתה במדרגת צדקות כזאת. אבל אברהם אבינו אמר, אני הכרתי אותה כשהיתה צעירה, וכבר אז היא היתה אשה גדולה ונביאה, לכן "ויבוא אברהם לספוד לשרה ולבכותה" - הוא באמת יכול היה להספידה כראוי.

"ויבוא אברהם לספוד" (כ"ג - ב')

לפעמים בהספדים, נשמעים דברים על הנפטר שלא שייכים אליו כלל, עד כדי כך, שכשאדם מגיע להלוויית חברו שהוא מכירו, מוצא את עצמו תוהה האם לא טעה והגיע להלוויה של מישהו אחר, או שמא חברו היה צדיק נסתר. אבל כאשר הספיד אברהם את שרה, כותב בספר "מטה יהודה", כמה שהספיד וכל מה שאמר, עדיין כולם ידעו שזו שרה. לא היו שבחים מוגזמים, וזהו "ויבוא אברהם לספוד לשרה".

מספר הרב שלמה לוינשטיין, התקיימה הלוויה של יהודי בימים שאסור להספיד, ואפילו שהיה ת"ח חשוב, הורה הרב שטיינמן לא לומר דברי הספד ולא להקל בעניין זה. ולאחר כלות ימי השבעה, מספר ר' שלמה, ביקשו ממני להספיד. נכנסתי לרבי אהרן לייב שטיינמן, ושאלתי מה כדאי לומר. וכך אמר לי: אנשים חושבים, מספידים אומרים, אפליג בשבחו של הנפטר, וארבה לספר מעשים שראוי היה לעשותם, מה יכול להיות? אך באמת אדם יושב בזמן הזה בדין קשה - באים אנשים ואומרים עליו שהוא צדיק נשגב, כל מעשיו לשם שמים, ושם בשמים שומעים זאת וצוחקים עליו. אם הנפטר היה יכול, היה מתחנן ואומר למספידים 'תפסיקו עם זה'.

הוסיף ואמר, הלוואי ואחוז אחד של מעשי האדם יהיו לשם שמים. שאלתי אותו, וכי השולחן ערוך לא ידע את סברא זו? ובכל זאת מובא שיש להספיד? ענה לי, אז היו אנשי אמת, אומרים רק מה שאמת, וגם הנפטרים שאותם הספידו היו אנשי אמת, לכן לא היתה כל בעיה.

והוסיף דוגמא, על אדם שהיה אוסף תרומות למוסדות בארץ, וכשנפטר אמרו עליו שכל כולו היתה מסירות נפש לתורה. ואילו אני יודע, שהיו לו בעיות בבית, והוא חיפש איך לברוח.

"ויקם אברהם מעל פני מתו" (כ"ג - ג')

יש להבין, מדוע לא כתוב "מעל מתו", מהו הדגש "פני מתו"? מתרץ רבי יהונתן אייבשיץ, הגמ' בעבודה זרה (כ'): אומרת, כשמגיע זמנו של אדם למות, בא מלאך המוות וזורק בפיו של האדם טיפה מרה, וע"י זה פניו של אדם מוריקות. וכתוב במדרש, שבמערה נקברו רק מי שמת מיתת נשיקה, ולכן בא אברהם לבדוק אם שרה ג"כ נפטרה במיתת נשיקה, או ע"י מלאך המוות, ואחר שראה שאין פניה מוריקות כי לא מתה ע"י מלאך המוות וא"כ מתה מיתת נשיקה, יכולה היא להיקבר במערת המכפלה, וזהו "פני מתו".

"ואקברה מתי" (כ"ג - ד')

בפסוק זה לא כתוב "את". ואילו בפסוק "את מתך קבור" כתוב "את", מתרץ רבי ישראל אליעזר מינץ מלובלין, אברהם ביקש לקבור את שרה ואמר "ואקברה מתי מלפני", ובני חת השיבו לו בחיוב, "במבחר קברינו קבור את מתך, המילה את מלמדת על ריבוי, שהם יתנו לו בעין יפה מקום שיוכל לעשות שם קבר משפחה.

אבל עפרון צמצם ואמר "קבור מתך" - לא אחוזה משפחתית, ורק שרה לבדה. ולכן כתוב "וישתחו אברהם לפני עם הארץ", לפני עם הארץ ולא לפני עפרון. אבל אח"כ כשאמר אברהם לעפרון שישלם לו בעד המקום, כבר נתרצה עפרון ואמר לו "ואת מתך קבור", כי בעד כסף נתרצה גם הוא לתת לו קבר עם אחוזת משפחה.

"במבחר קברינו קבור את מתך" (כ"ג - ו')

אברהם אבינו ביקש "ויתן לי את מערת המכפלה אשר לו אשר בקצה שדהו", ומדוע לא התרצה למה שהם הציעו לו "במבחר קברינו". והתירוץ, אברהם אבינו שמע שהם רוצים לתת לו קבר בחלקת "גדולי האומה", אך אי אפשר לדעת מי נחשב אצלם גדול האומה, אולי איזה רוצח או שיכור, ולכן ביקש תנו לי קבר בקצה השדה.

"וישתחו אברהם לפני עם הארץ לבני חת" (כ"ג - י"ב)

בחול"ל היה נהוג, שבחורי הישיבות היו אוכלים אצל בעה"ב. יום אחד הגיע בעה"ב אחד ל"חתם סופר", ואמר לו הבחור שאוכל אצלי, אין לו ח'. כלומר, הוא לא בחור, אלא "בור", ענה לו ה"חתם סופר", אם לבחור אין ח', זה לא נורא. אבל אם למחזיק תורה אין ח', הוא כבר נהיה מזיק תורה, וזה יותר גרוע. מאידך, אם מחזיק התורה הוא "עם הארץ", אפשר להשתחוות לו, והתורה אף מחשיבה ביותר את מחזיק התורה והקדימה את זבולון ליששכר. זה מה שכתוב "וישתחו אברהם לפני עם הארץ לבני חת" - אם יש לו ח' בשם, אפשר להשתחוות לו אפילו אם הוא עם הארץ. (ילקוט גרשוני)

"נשיא אלקים אתה בתוכנו" (כג, ו)

משל למה הדבר דומה? אמר המגיד מדובנא לגדול הדור שהורה הלכה ושימש כאב בית דין בעיר הגדולה שבמדינה, ולעת זקנותו בחר לו לדור בעיירה קטנה ושקטה ואנשים בה מעט. והיה אם יבוא מאן דהוא להתארח באותה עיירה וישאל אחד מבני המקום: "מי הוא אותו אדם נשוא הפנים היושב במזרח בית הכנסת?" אדם זה הוא רב העיירה שלנו! יענה הנשאל בשמץ של גאווה. למרות כוונתו הטובה של הנשאל הרי שבתשובתו זו הוא מפחית הרבה מכבודו הראוי של הרב, שהרי אין זה מקומו כלל וכלל, מקומו בעיר הגדולה בין החכמים וסופרים ולגדולות הוא ראוי, אלא שלעת זקנה ביקש מעט מנוחה... כן הוא גם הנמשל אמר המגיד שאמרו בני חת לאברהם: "נשיא אלקים אתה" ורק לעת עתה אתה מצוי "בתוכנו".

"ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המושל בכל אשר לו" (כ"ד - ב')

הגר"א מוילנא כותב בביאורו למשלי לפסוק (ו' - ו'ז), "לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם אשר אין לה קצין שוטר ומושל", ג' תפקידים השונים אחד מהשני מוזכרים בפסוק זה. "קצין" הוא החכם שמלמד ומורה הוראה לרבים, "שוטר" הוא אדם הממונה על ביצוע פסק הדין, לרדות ולכפות על קיום הדין ולבצע פסק ההלכה, "מושל" הוא אחראי על מידות האדם, שלא יהיה גזל וחמס בעיר, ושלושה תפקידים אלו גם יחד היו באליעזר עבד אברהם. וזה פירוש הפסוק בפרשתנו "ויאמר אברהם אל עבדו", זהו "שוטר", "זקן ביתו", זהו "קצין" בחכמה, "המושל בכל אשר לו", כמשמעו, משגיח על הכל. וזהו שאמר אברהם אבינו בפסוק: "ובן משק ביתי הוא דמשק אליעזר", "משק" ראשי תיבות מושל שוטר קצין, שכולן היו בו באליעזר עבדו.

זה נחשב לכלום

"ארבע מאות שקל כסף ביני ובינך מה היא" (כ"ג - ט"ו) - בין שני אוהבים כמונו, "מה היא", חשובה לכלום (רש"י) שואל ה"אמרי חיים" מויוז'ניץ, ממתי אברהם ועפרון היו שני אוהבים? ומת'רץ, שנינו אוהבים, אני אוהב כסף, וארבע מאות שקל כסף נחשב בעיני לכלום, ואילו אתה אוהב מצוות ומפזר הרבה כסף עד שארבע מאות שקל אינם חשובים בעיניך, וא"כ, אצל שנינו ארבע מאות שקל חשובים לכלום.

הכל לטובה

"ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל" (כ"ד - א') - אנשים, בדרך כלל צעירים, מחשיבים עצמם תמיד לחכמים, וממילא הרבה פעמים מלאים קושיות על הנהגתו של הקב"ה. לעומת זאת, אנשים מבוגרים - זקנים שעברו בחייהם הרבה הרפתקאות, וראו דברים שונים שהחכימו אותם, בדרך כלל הם הרבה יותר מתונים, רגועים ומבינים שהנהגת הקב"ה נשגבה מאתנו, וגם כשלא מבינים, הכל לטובה. על דרך הדרוש אומר ה"ילקוט גרשוני", שרעיון זה נרמז בפסוק. "ואברהם זקן בא בימים", ואז כשאדם זקן בא בימים, הוא מבין ש"ה' ברך את אברהם בכל", שכל מה שעבר עליו, הכל היה ברכה. רבי שמעון מרושל, שהיה מגדולי דורו, וזכה לאריכות ימים, כששאלו אותו במה הארכת ימים, אמר, אנשים מסתובבים בעולם מלאים טענות וקושיות על הקב"ה, עד שבא הקב"ה אומר להם תעלו לשמים, בואו אלי, ואראה לכם ש"אין עוול צדיק וישר הוא", אבל אני, הוסיף ר' שמעון, מעולם לא שאלתי שאלות.

ימיו כצל עובר

"ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל" (כ"ד - א') - הגמ' בבא קמא (צ"ז:) אומרת, "מטבע של אברהם אבינו זקן וזקנה מצד אחד ובחור ובתולה מצד אחר". כותב רבי צבי פסח פרנק, רבה של ירושלים, שמעתי מפרשים מאמר חז"ל זה שיש כאן רמז לאדם: החיים חולפים ועוברים מהר מאוד, וכל ימי חייו הם כצל עובר וכענן כלה, כמטבע זה שיש בו בחור ובתולה בצד זה, אבל מיד כאשר הופכים את המטבע לצדה השני, יש בה מיד זקן וזקנה. והוסיף, ראוי לחתן וכלה לזכור לקח זה בימי בחורותיהם, כי הימים יחלפו מהר, ולפתע ימצאו עצמם במצב של זקן וזקנה.

עם מי לא כדאי להשתדך?!

"אשר לא תקח אשה לבני הכנעני" (כ"ד - ג') - בפרשת נח מובא ההבדל בין דור המבול לדור הפלגה. וגם בפרשתנו קיים ההבדל בין בנות הכנעני לבין בנות ארם, - בנות הכנעני היו מושחתות במידות, וטבע זה עובד בירושה, זה נמצא בגנים, ולכן לא רצה אברהם להשתדך איתם. בנות ארם ג"כ עבדו ע"ז, אך ההשחתה שלהן היתה בדעות, אמונות כוזבות, השקפות אליליות, וזה לא דבר תורשתי, ומזה אברהם לא חשש, שהרי אף הוא בא מבית שבו עבדו אלילים ובכל זאת זכה להפוך לאברהם העברי שכל העולם מעבר אחד והוא מהעבר השני באמונתו, ולכן לא חשש לקחת אישה מבנות ארם.

בכל דבר צריך תפילה

"הקרה נא לפני היום ועשה חסד עם אדוני אברהם" (כ"ד - י"ב) - מובא בשם הסבא מקלם, הקב"ה נתן את הכח לאברהם לברך את מי שרוצה, וגם היתה לו הבטחה "כי ביצחק יקרא לך זרע", ובכל זאת, כשהגיע זמנו של יצחק להתחתן, אליעזר יוצא בשליחותו של אברהם, עמד והתפלל, כי תמיד נזקקים לתפילה, ואף שכל הזיווגים מהקב"ה, וארבעים יום קודם יצירת הוולד מכריזין על השידוך. ואפילו שבן זה בא אחרי הבטחה מהקב"ה "כי ביצחק יקרא לך זרע", בכל זאת אליעזר נעמד להתפלל, כי אין לך דבר שאינו נזקק לתפילה.

כל אחד רואה מה שהוא רוצה לראות

"ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וישא עיניו וירא והנה גמלים באים" (כ"ד - ס"ג) - הדרשן רבי מרדכי דרוק זצ"ל אמר כאן הערה נפלאה. התורה מספרת על יצחק שיצא לשוח בשדה לפנות ערב. אדם רואה מה שהוא רוצה לראות. כשרבקה הגיעה עם כל נערותיה, כתוב על יצחק "וישא עיניו וירא והנה גמלים באים". יצחק לא רואה כלום רק גמלים. ובפרשת וישלח כשיעקב הכין דורון לעשיו, "עייזים מאתיים ורחלים עשרים" וכו', ושם את הנשים והילדים, מה ראה עשיו? "וירא את הנשים ואת הילדים" - הוא רואה נשים, על אף שהיו בסוף, והיו שם מאות בעלי חיים. הוא מה שאמרנו, כל אחד רואה מה שהוא רוצה לראות.

ללכת או לא ללכת?!

בספר 'אבני שלמה' מסופר, כי המשגיח רבי שלמה וולבה זצ"ל לא נתן לבני הישיבה לצאת להלוויות של כמה מגדולי ישראל (מלבד של הגאון רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, שאמר שמכיון שהיה ממש רבו, אם כן הוא רבי של הישיבה וצריכים כולם ללכת) ונימק זאת בכך שהוא קיבל מרבנותיו כיצד לפתוח ישיבה, אבל כיצד לסגור ישיבה - לא קיבל. וע"כ אינני מסוגל לסגור את הישיבה! פעם אחרי כמה הלוויות של גדולים, להם לא הרשה המשגיח ז"ל לנסוע, היתה תסיסה גדולה בישיבה. המשגיח אמר עליהם הספד, ואח"כ התייחס לתלונות על ההלוויות וזעק: "בחיים שלהם הייתם אצלם? פתאום אתם רוצים להיות בהלוויות שלהם - הייתם צריכים ללכת ולשמם בחיים!"

נקודה למחשבה

"ארבע מאות שקל כסף ביני ובינך מה היא" (כ"ג - ט"ו) - בשלש מקומות מצאנו את הלשון מה היא, "וראיתם את הארץ מה היא" (במדבר י"ג - ח') "הודיעני קיצי ומדת ימי מה היא" (תהילים ל"ט - ה') אדם בנעוריו רודף תענוגים, כשרוצה להשקיט את מצפונו, אומר, אחרי החתונה אני אקבע עיתים לתורה. ואז בא אליו יצה"ר, "ארבע מאות שקל כסף מה היא", אין לך רכוש, אין לך כלום, לך תעבוד ותבסס את מעמדך הכלכלי. אחרי שיוצא לפנסיה, בא אליו יצר הרע ואומר לו "וראיתם את הארץ מה היא" - עליך לנסוע לחו"ל לראות את העולם. ועל זה בא היצר הטוב ואומר לו, ימיך ספורים "ומדת ימי מה היא".

רעיון מהפרשה

אתם מכירים את זה שיש נזילה קטנטונת בברז, או בלאגן קטן בארון ואתם אומרים לעצמכם, מה כבר דחוף, נטפל בזה מחר? בפרשתנו הולך אליעזר עבד אברהם לחפש אישה ליצחק. כאשר הוא מוצא הוא לא רוצה להתעכב רגע אחד מיותר. לאן הוא ממחר? הוא לא יכול לחכות יום יומיים? אז זהו, שטפטוף קטן היום עלול להפוך לפיצוץ בצינור מחר ואז זה כבר יהיה קשה להשתלט על זה. כי בחיים צריך לדעת לחטוף הזדמנויות...

הפתגם: הדאגה לא מונעת ממך את הצער של מחר - היא רק פוגעת בשמחה שלך היום!!

~ שבת שלום ומבורך ~

לתרומות \ לקבלת העלון - DAF126123@GMAIL.COM